

Az izraeli-palesztin helyzet a választásokat követően

2006-ban parlamenti választásokra került sor mind a Palesztin Hatóság területén, mind Izraelben. A nemzetközi politika főszereplői kiemelt figyelemmel kísérték a történéseket, mivel alapvetően meghatározzák az elkövetkező évek izraeli-palesztin kapcsolatát. A hatalomra került erők politikája, érdekérvényesítő képessége, változásra való hajlandósága determinálja, hogy mennyire elkötelezettek és képesek a közel-keleti békefolyamatok előmozdítására.

A Biztonságpolitikai és Honvédelmi Kutatások Központja kiemelt figyelmet fordított és fordít az izraeli-palesztin helyzetre. 2006. február 15-én a palesztin választások és várható hatásuk került górcső alá egy vitaest során, 2006. április 6-án pedig az izraeli választásokat követte egy szakértői csoport gyorselemzése, valamint további rendezvények megszervezése várható a témában. A választások, az azt követő események és a két eddigi rendezvény alapján igyekszem összegezni, hogy a közeljövőben milyen folyamatok befolyásolják a Közel-Kelet eme gócpontjának további történetét.

A palesztin választások

A 2006. január 25-én megtartott palesztin választásokon mindenki legnagyobb meglepetésére a Hamasz szerezte meg a szavazatok többségét, a 132 hely 56 százalékát, a Fatah 32 százalékkal szemben. A legtöbben arra számítottak, hogy meggyengülve ugyan, de a Fatah továbbra is hatalmon marad, voltak azonban olyan előjelek, amelyek nem ezt valószínűsítették. 1993 után a Hamasz vezetők a reálpolitika figyelembevételével stratégia változásokat hajtottak végre, hosszabb távú tűzszünetet hirdettek, és berendezkedtek az 1967-ben izraeli megszállás alá került területeken. A II. intifáda alatt a Hamasz népszerűsége jelentősen nőtt, de vezetői belátták, hogy erőszakos eszközökkel nem érik el céljukat, mivel a jelentősebb személyeket az izraeliek fokozatosan likvidálták. Ekkor erősödött meg az igény a politikai struktúrába való betagozódásra. A 2005-ös helyhatósági választások a Hamasz előretörését hozták, kiszélesítve ezzel lehetőségeit az emberek befolyásolására. 2006-ban pedig, a Fatahon belül tapasztalható széthúzás, a pártfegyelem hiánya és az átalakuló palesztin társadalomnak köszönhetően demokratikus úton győzelmet arattak a parlamenti választásokon.

Felvetődik a kérdés, hogy a választásokat nem lett e volna jobb

máskor megtartani, mivel a palesztinok önállóan nem szervezhetnék volna meg. Mahmud Abbasz palesztin elnök és Izrael nem támogatták a választások megtartását, viszont az Egyesült Államok egyértelműen a mellett foglalt állást. A választásokat az Európai Unió megfigyelői folyamatosan ellenőrizték, szabálytalanságot nem fedeztek fel.

A választás kimenetelét több tényező döntötte el:

- a palesztinok többsége csalódott a békefolyamatokban és a béketárgyalásokban,
- a Fatah nem tudott döntést hozni elnökjelöltjéről, megosztott volt, többen függetlenként indultak,
- a Hamasz politikájában a belső stabilitás megteremtése, a szociális helyzet javítása szerepeltek az első helyen, illetve már eddig is jelentős támogatást nyújtott a szegényebb rétegeknek, és ez népszerű volt a választók körében.

Az izraeli választások

Az izraeli előrehozott választások kiírását több esemény bekövetkezése idézte elő. 2005 novemberében az Amir Perc vezette Munkapárt kivált a kormánykoalícióból, néhány nappal később Ariel Saron kivált a Likudból és Kadima néven új pártot alapított. 2006. januárjában Saron kómába esett, helyét Ehud Olmer vette át. Móse Kacav izraeli államfő 2006. március 28-ára írta ki a választásokat, melyen a Kadima 28 helyet szerzett. Ez a vártnál kevesebb, de egy erős koalíciónak az alapját képezi. A választások nagy vesztese a Likud, amely mindössze 11 helyet szerzett a lehetséges 120-ból, ezzel befolyásolási képessége jelentősen csökkent. A Kadima győzelme nem volt váratlan, csak annak mértéke, melyet az alacsony részvételi százalékkal magyaráztak. Az alacsony részvételi százalék azt is jelenti, hogy megszűnt az izraeliek szemében a hazájuk elvesztésétől való félelem, a pártok programjai között megjelent az első pontok között a gazdaság fellendítése, a szociális problémák kezelése. A másik szempont, amit a választók figyelembe vettek, az a békefolyamat és a rendezés kérdése. Izraelben látva a rendezési tervek folyamatos kudarcait és a palesztin választások eredményét, sokan az elszigetelődésben, az egyoldalú kivonulásban látják a megoldást elutasítva a Likud politikáját, mely a területek megtartására törekszik. A Munkapárt akár az egyoldalú kivonulást is elfogadhatónak tartja, mivel a békefolyamatot az oszlói egyezményben foglaltak szerint képzelel el, arra törekszik, hogy Izrael békében, biztonságban és védhető határok között létezzen. Szakértők véleménye szerint várható volt a választások kimenetele, viszont a Kadima nehéz helyzetben lesz nem a koalíció létrehozása, hanem annak fenntartása tekintetében. Megfelelően kell kezelnie a

palesztin kérdést, a területek egyoldalú feladását, ami akár Izraelt gyengébb színben tűntetheti fel az arab világ szemében, valamint figyelmet kell fordítani a belső társadalmi problémákra. A koalíciós tárgyalások még folyamatban vannak.

Az választások hatása

Amint – az erőviszonyokat figyelembe véve – Mahmud Abbasz a Hamaszt kérte fel kormányalakításra az izraeli kormány azonnal büntetőintézkedési csomagot fogadott el, amely alapján a Palesztin Hatóság nem kap meg havonta 50 millió dollárt, a palesztinok nevében beszedett adót – a költségvetésük 30 százalékát –, továbbá utazási korlátozásokat jelent. Az Egyesült Államok egyértelműen a segélyek leállítása mellett foglalt állást, míg az Európai Unió szintén leállította a palesztinok anyagi támogatását, de néhány tagállam ennek ellenére küldött segélyeket. Az arab államok közül Szaúd-Arábia és Irán jelezte, hogy kész pénzügyi támogatást nyújtani a palesztinoknak. Ennek ellenére a Hamasz vezette 24 fős kormánynak – melynek 20 Hamasz és 4 független tagja van – komoly pénzügyi problémákat kell megoldania. Az anyagi támogatás megvonása a nemzetközi nyomásgyakorlás kezdetét jelenti, melynek célja a békefolyamat újraindítása és a helyzet tárgyalásos úton való rendezése. Azt egyértelművé tették a béketárgyalásokban közvetítő felek, hogy a további tárgyalásokhoz a Hamasznak partnernak kell lennie, el kell ismernie Izrael létét, be kell szüntetnie az erőszakos cselekményeket, és be kell tartania a Palesztin Hatóság által vállalt békefolyamatokkal kapcsolatos kötelezettségeket. A Hamasz ezzel szemben csak akkor hajlandó megfontolni az Izraellel való tárgyalás lehetőségét, ha az kivonul a megszállt palesztin területekről, továbbá lezárt kérdésnek tekinti, hogy nem ismeri el Izrael állam létét. A Hamasz mindezek ellenére fenntartja a tűzszünetet Izraellel, ha viszont beszűkül a mozgástere ismét felújíthatja az erőszakos akciókat.

A másik oldalról Izraelben a választások bebizonyították, hogy többségben vannak azok, akik a palesztinoktól való elszeparálódás politikáját támogatják, akár egyoldalú lépésekkel is. Lehetőségként felmerül a palesztinok beolvasztása az állampolgárság megadásával, viszont ez a jövőben jelentene problémákat, a nagyobb palesztin népszaporulat miatt. Egy idő után a palesztinok kerülnének többségbe, ami nem célja Izraelnek. Másik lehetőség a már említett elszeparálódás, a zsidó nemzetiségű állam létrehozása, jelenleg ez a preferált irányvonal. Harmadik lehetőség a jelenlegi állapot fenntartása, a megszállt területek folyamatos ellenőrzésével, esetleg további betelepítésekkel, amely a helyzet további elmérgesedéséhez vezetne. A Likud párt képviselte ezt a politikát, de nem nyerte el a választók tetszését.

Szakértők szerint Izrael célja egy új status quo létrehozása, amelyet a nemzetközi szereplők is elfogadnak, illetve

megváltoztatására nem képesek. Ezt a jelenlegi politikát figyelembe véve a megszállt területekről való egyoldalú kivonulással – a stratégiai területek megtartása mellett – és a palesztinoktól való elszeparálódással – biztonsági falak, kerítések, ellenőrző pontok – kívánják megvalósítani. Izrael bizonyítani szeretné, hogy a palesztinok nem képesek az önálló kormányzásra, érdekük a palesztin területeken a folyamatos belső instabilitás. Ezáltal a palesztinok nem képesek az izraeliek elleni közös fellépésre, amely nagyobb veszélyt jelentene Izrael biztonságára, mint a jelenlegi instabil helyzet. Az Egyesült Államok nagy valószínűséggel támogatni fogja Izrael politikáját, ahogy ezt tette az elmúlt évtizedekben is, amíg ebben nem következik be változás, a nemzetközi politika nem fogja korlátozni Izraelt. Az Európai Unió és az ENSZ nem rendelkezik olyan érdekérvényesítő képességgel és Izrael szemében hiteltelenek, hogy a helyzeten érdemben változtatni tudjanak és konkrét lépéseket tegyenek az egyoldalú izraeli döntések és azok végrehajtásával szemben. Oroszország szerepe még nem tisztázott, mivel Putyin elnök fogadta a Hamasz vezetőket Moszkvában, de konkrét eredményeket nem ért el. Izrael kapcsolata az arab világgal, ezen belül is azokkal az államokkal, amelyekkel viszonya rendezettnek mondható – pl.: Egyiptom, Jordánia –, az egyoldalú politika folytatása miatt várhatóan romlani fog.

Várható helyzet

Az izraeli-palesztin konfliktusban a nemzetközi jelenlét a békeműveletek vonatkozásában kizárt, mivel ahhoz mindkét fél beleegyezése szükséges. A felek közötti közvetítésben Kína és Oroszország tűnik partnernek, mivel a Hamaszt az Egyesült Államok és az Európai Unió a terrrorszervezetek között tartja számon. Izraelen belül lehetséges széthúzás a politikai erők között, de szem előtt tartva az állam biztonságát képesek lesznek kezelni a problémát. A Palesztin Hatóságon belül több területen – különösen a politikai erők és a biztonsági szolgálatok között – rivalizálás várható, ezáltal a hatékony kormányzás lehetősége csekély. A Hamasz nem tudja és nem is célja leállítani szélsőséges csoportok terrorakcióit. Külső fél – különösen Irán – támogatása esetén III. intifáda sem zárható ki. Az Al-Kaida terjeszkedése szakértők véleménye szerint nem várható a térségben, abban az esetben van rá lehetőség, ha Irakból kiszorulnak és a palesztin területeken vákuum alakul ki, amelybe benyomulnak.

Rövid távon mindenképpen konfliktustól terhes marad az izraeli-palesztin viszony, a kapcsolatot legfeljebb informális csatornákon keresztül fogják tartani egymással a politikai vezetők. Változásra, amennyiben kizárjuk az előre nem látható radikális esemény

bekövetkezését, valószínű csak a generációváltást követően nyílik lehetőség.